# GENERALINĖS ADVOKATĖS JULIANE KOKOTT IŠVADA,

pateikta 2009 m. sausio 15 d.[1]

## I — Įžanga

1. Ši byla grindžiama dviem atskiromis ikiteisminėmis procedūromis. Pirma, Komisija kaltina Airiją neperkėlus į nacionalinę teisę 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo[2], iš dalies pakeistos 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11[3] (toliau – (PAV) direktyva), kiek tai susiję su privačiais keliais. Antra, Komisija teigia, kad Airija, kiek tai susiję su visuomenės informavimu apie teisę kreiptis į teismus, nevisiškai į nacionalinę teisę perkėlė 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/35/EB, nustatančią visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas, ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB[4], arba bent jau apie tai jos neinformavo.

2. Byloje pagrindinis ginčas yra susijęs su teise kreiptis į teismus pagal Airijos planavimo teisę. Šiuo klausimu visų pirma reikia nurodyti Komisijos pastabose esantį prieštaravimą: viena vertus, jose teigiama, kad jos kaltinimai pateikiami dėl įgyvendinimo priemonių nepriėmimo, o ne dėl jų kokybės, kita vertus, ji atkakliai ginčija Airijos priemonių kokybę, t. y. abejoja, ar konkrečios Airijos priemonės tenkina Direktyvos 2003/35 reikalavimus.

## II — Teisinis pagrindas

3. Direktyva 2003/35 siekiama įgyvendinti tam tikras Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais[5] (toliau – Orhuso konvencija), kurią Bendrija pasirašė 1998 m. birželio 25 d. Orhuse (Danija), nuostatas[6].

1 — Originalo kalba: vokiečių.
2 — OL L 175, 1985, p. 40.
3 — OL L 73, 1997, p. 5.
4 — OL L 156, 2003, p. 17.
5 — OL 2005 L 124, p. 4.
6 — Konvencija buvo patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB, OL L 124, p. 1. Jos tekstas pridedamas prie šio sprendimo.

A — *Orhuso konvencija*

4. Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje apibrėžiama suinteresuotos visuomenės sąvoka ir su ja susijusios nevyriausybinės organizacijos:

„Šioje Konvencijoje

„Suinteresuotoji visuomenė“ – tai visuomenė, kuriai daro arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.“

<…>

5. 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kokia tvarka Šalys šią Konvenciją įgyvendina:

„Kiekviena Šalis priima būtinas teisines, reglamentuojančias ir kitas priemones, įskaitant priemones, užtikrinančias šios Konvencijos nuostatų, susijusių su informacija, visuomenės dalyvavimu ir teise kreiptis į teismus, suderinamumą, taip pat reikiamas priemones šioms nuostatoms taikyti, kad būtų sukurta ir išlaikyta tiksli, aiški ir suderinta struktūra, užtikrinanti šios Konvencijos nuostatų įgyvendinimą.“

6. Pažymėtina 3 straipsnio 8 dalis tiek, kiek joje reglamentuojamos teismo išlaidos:

„Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenys, pasinaudoję šioje Konvencijoje numatytomis teisėmis, nebūtų baudžiami už savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi. Ši nuostata netaikoma nacionalinių teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas teismo išlaidas.“

7. 6 straipsnyje nustatytos visuomenės dalyvavimo nuostatos rengiant tam tikrus su aplinka susijusius projektus, kurie nėra aiškiai nustatyti Konvencijos I priede arba gali turėti didelę poveikį aplinkai.

8. 9 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama teisė kreiptis į teismus atsižvelgiant į Konvencijoje numatytą visuomenės dalyvavimą:

„Kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo nacionaliniais įstatymais, užtikrina, kad atitinkami visuomenės atstovai,

a) rodantys pakankamą suinteresuotumą arba, kaip alternatyva,

b) manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė, kai tai kaip būtina sąlyga numatyta Šalies administracinės procesinės teisės normose,

turėtų teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų [peržiūros] teisme ir (arba) kitoje, nepriklausomoje ir bešališkoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje, institucijoje, siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą, veiksmus arba neveikimą, nepažeidžiant 6 straipsnio nuostatų ir kai tai reglamentuoja nacionaliniai įstatymai bei nepažeidžiant žemiau pateikiamos 3 dalies, kitų atitinkamų šios Konvencijos nuostatų.

Pakankamas suinteresuotumas ir kokios nors teisės pažeidimas nustatomi remiantis nacionalinių įstatymų nuostatomis ir turint tikslą suteikti suinteresuotajai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus pagal šią Konvenciją. Todėl dėl a punkto pakanka bet kokios atitinkančios 2 straipsnio 5 dalyje keliamus reikalavimus nevyriausybinės organizacijos suinteresuotumo; dėl b punkto – tokios organizacijos taip pat turi teisę pareikšti apie savo teisių pažeidimus.

Šios 2 dalies nuostatos neriboja galimybės panaudoti išankstinės [peržiūros] administracinėje institucijoje procedūrą ir netaiko reikalavimo išnaudoti administracinės [peržiūros] procedūras prieš kreipiantis į teismines instancijas tais atvejais, kai toks reikalavimas nustatytas nacionaliniuose įstatymuose.“

9. Kitos nuostatos, reglamentuojančios teismo procesą, nustatytos 9 straipsnio 4 ir 5 dalyse:

„4. Be to, ir nepažeidžiant 1 dalies nuostatų, vykdant 1, 2 ir 3 dalyse nurodytas procedūras, turi būti užtikrintos atitinkamos ir veiksmingos teisinės gynybos priemonės, įskaitant, jei reikia, tokias teisines gynybos priemones, kaip antai teismo įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, ir tos priemonės turi būti teisingos, bešališkos, pasiūlytos laiku ir ne per brangios. Pagal šį straipsnį priimami sprendimai pateikiami ar protokoluojami raštu. Teismų ir, esant galimybei, kitų institucijų sprendimai yra prieinami visuomenei.

5. Siekdama efektyviau įgyvendinti šio straipsnio nuostatas, kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenei būtų pranešama apie sprendimų [peržiūros] administracine bei teismine tvarka procedūras, ir apsvarsto klausimą dėl atitinkamų mechanizmų, leidžiančių pašalinti arba sumažinti finansines arba kitas kliūtis, trukdančias kreiptis į teismus, sukūrimo.“

B — *Direktyva 2003/35*

10. Direktyvos 2003/35 3 straipsniu iš dalies pakeista (PAV) direktyva.

11. 3 straipsnio 1 dalyje pateikiamas toks „suinteresuotos visuomenės“ apibrėžimas:

„„Suinteresuota visuomenė“ – tai visuomenė, kuriai turėjo ar gali turėti poveikio 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta sprendimų aplinkos klausimais priėmimo tvarka arba kuri yra suinteresuota ta tvarka; šiame apibrėžime nevyriausybinės organizacijos, skatinančios aplinkos apsaugą ir atitinkančios reikalavimus pagal nacionalinę teisę, yra laikomos suinteresuotomis.“

12. 3 straipsnio 7 dalis susijusi su teise kreiptis į teismus:

„Įterpiamas šis straipsnis:

„10 a straipsnis

Valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai:

a) turintys pakankamą interesą, arba alternatyviai;

kurios gali būti pažeistos, šio straipsnio b punkto prasme.

b) pareikšdami apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinė procesinė teisė reikalauja to kaip išankstinės sąlygos,

Šio straipsnio nuostatos neatmeta [išankstinės peržiūros] administracinėje institucijoje galimybės ir neturi poveikio reikalavimui išnaudoti administracinės [peržiūros] procedūras prieš imantis [teisminės peržiūros], jei to reikalauja nacionalinė teisė.

turėtų teisę į [peržiūrą] teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą.

Bet kuri tokia procedūra turi būti teisinga, nešališka, savalaikė ir nepernelyg brangi.

Valstybės narės nustato, kuriame etape sprendimai, veikimas ar neveikimas gali būti ginčijami.

Siekdamos toliau didinti šios direktyvos nuostatų veiksmingumą, valstybės narės užtikrina, kad visuomenei būtų prieinama praktinio pobūdžio informacija apie teisę į administracinės ir teisminės [peržiūros] procedūras.““

Kas yra pakankamas interesas ir teisės pažeidimas, nustato valstybės narės, deramai siekdamos suteikti suinteresuotai visuomenei plačias [teises] kreiptis į teismus. Šiuo tikslu kiekvienos nevyriausybinės organizacijos, atitinkančios 1 straipsnio 2 dalyje nurodytus reikalavimus, interesas yra laikomas pakankamu šio straipsnio a punkto prasme. Tokia organizacija taip pat laikoma turinti teises,

13. Direktyvos 2003/35/EB 4 straipsniu buvo iš dalies pakeista 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės[7]. Direktyvos 4 straipsnio 4 dalis išdėstyta panašiai kaip į

7 — OL 1996 OL 257, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 80; kodifikuota 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 24, p. 8)

(PAV) direktyvą naujai įtrauktas 10 a straipsnis.

C — *Airijos teisė*

14. Šalys iš esmės ginčijasi dėl minėtų nuostatų perkėlimo į Airijos teisę – 2000 m. Planavimo ir plėtros įstatymą (Planning and Development Act 2000)[8], iš dalies pakeistą 2006 m. Planavimo ir plėtros (Strateginės infrastruktūros) įstatymu (Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006)[9]. 50 ir 50 A straipsniuose reglamentuojama ieškinių, kurie gali būti paduoti dėl tam tikrų planavimo priemonių, pateikimo tvarka.

15. Interesas, kuris yra būtinas siekiant pateikti ieškinį, reglamentuojamas 50 A (3) straipsnyje:

„3) Teismas nesuteikia leidimo pateikti ieškinį pagal 50 straipsnį tol, kol įsitikina, kad:

a) yra rimtų priežasčių tvirtinti, kad atitinkamas sprendimas ar veiksmas yra negaliojantis arba turi būti pripažintas negaliojančiu; ir

b) i) pareiškėjas turi esminį interesą veiksmo, dėl kurio pateiktas prašymas, atžvilgiu; arba

ii) kai atitinkamas sprendimas arba aktas yra susijęs su 176 skyriuje – šiuo metu galiojančiame – arba jį įgyvendinančiose taisyklėse nurodytu projektu, galinčiu turėti didelį poveikį aplinkai, ieškovas -

I) yra įstaiga arba organizacija (išskyrus valstybės valdžios instituciją, viešąją įstaigą arba vyriausybinę įstaigą ar agentūrą), kurios tikslai ir uždaviniai susiję su aplinkos apsaugos skatinimu;

8 — 2006 m. Įstatymas Nr. 30.
9 — 2006 m. Įstatymas Nr. 27.

II) 12 mėnesių prieš pateikdamas ieškinį siekė šių tikslų ir uždavinių; ir

III) įvykdė (tariamas) sąlygas, kurias įstaiga ar organizacija, pateikdama ieškinį pagal 37 (4) c straipsnį, turi įvykdyti pagal 37(4) d iii straipsnį (šiuo tikslu taikomos visos sąlygos pagal 37 (4) e iv straipsnį taip, lyg jame daroma nuoroda į veiksmų kategoriją, į kurią patenka sprendimas, dėl kurio pateiktas ieškinys, būtų nuoroda į veiksmų kategoriją, į kurią patenka sprendimas arba aktas, dėl kurio pateiktas 50 straipsnyje numatytas prašymas suteikti leidimą).“

16. 50 A (4) straipsnyje aiškiai nustatyta, kad reikalaujamas esminis interesas nėra apribotas nekilnojamuoju turtu arba finansais.

17. Pagal 50 A (10) straipsnį ir 50 A (11) b straipsnį teismai privalo nagrinėti bylas rūpestingai, kad būtų tinkamai vykdomas teisingumas. Pagal 50 A (12) straipsnį leidžiama priimti papildomas taisykles dėl pagreitinto proceso.

**III — Ikiteisminė procedūra ir prašymas priimti laikinąją apsaugos priemonę**

18. Šis ieškinys grindžiamas dviem Komisijos tyrimų procedūromis.

19. Pirmoje tyrimo procedūroje Komisija, be kita ko, priekaištavo, kad privatiems kelių tiesimo projektams netaikomos Airijos poveikio aplinkai vertinimo taisyklės. 2002 m. spalio 18 d. ji paprašė Airijos pateikti savo pastabas. Gavusi 2003 m. kovo 5 d. Airijos atsakymą 2003 m. birželio 11 d. Komisija jai pateikė pagrįstą nuomonę. Į ją Airija atsakė 2003 m. rugsėjo 10 dieną.

20. Antroji tyrimo procedūra buvo pradėta dėl 2005 m. liepos 28 d. Direktyvos 2003/35 perkėlimo. 2005 m. liepos 28 d. Komisija paprašė Airijos pateikti savo pastabas, susijusias su nepranešimu Komisijai apie įgyvendinančias priemones. Į tai Airija atsakė 2005 m. rugsėjo 7 dieną. Tuomet 2005 m. gruodžio 19 d. Komisija priėmė pirmąją pagrįstą nuomonę, į kurią Airija atsakė 2005 m vasario 14 dieną. Kita platesnės apimties pagrįsta nuomonė buvo priimta 2006 m. spalio 18 dieną; šioje nuomonėje Komisija nustatė Airijai paskutinį dviejų mėnesių terminą – iki 2006 m. gruodžio 18 d. – įgyvendinti direktyvą. Prieš tai 2006 m.

lapkričio 30 d., 2006 m. gruodžio 18 d. ir 2007 m. sausio 18 d. pranešusi apie Airijos teisės pakeitimus, Airija atsakė 2007 m. vasario 27 dieną.

21. Tuomet Komisija sujungė abi procedūras ir 2007 m. rugsėjo 7 d. pateikė šį ieškinį.

22. Komisija Teisingumo Teismo prašo:

— pripažinti, kad nepriėmusi visų nuostatų, skirtų užtikrinti, kaip numatyta 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos Direktyva 97/11, 2 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 2 ir 4 dalyse, kad prieš išduodant leidimą Direktyvos 85/337, iš dalies pakeistos Direktyva 97/11, II priedo 10 punkto e papunktyje nurodytos kategorijos kelių tiesimo projektams, galintiems daryti didelį poveikį aplinkai, būtų taikomas reikalavimas pagal šios direktyvos 5–10 straipsnius gauti leidimą dėl planuojamos veiklos ir atlikti jų poveikio aplinkai vertinimą, Airija pažeidė įsipareigojimus pagal šią direktyvą,

— pripažinti, kad nepriėmusi Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 1, 3–7 dalis bei 4 straipsnio 1–6 dalis įgyvendinančių įstatymų ir kitų teisės aktų arba bet kuriuo atveju nepranešusi apie juos Komisijai, Airija pažeidė įsipareigojimus pagal šios direktyvos 6 straipsnį,

— priteisti iš Airijos bylinėjimosi išlaidas.

23. Airija Teisingumo Teismo prašo atmesti ieškinį.

24. Po rašytinės proceso dalies 2008 m. lapkričio 27 d. posėdyje šalys Teisingumo Teismui pateikė pastabas žodžiu.

## IV — Teisinis vertinimas

25. Pradėsiu nagrinėti klausimus, kurių šalys beveik arba visiškai neginčijo, galiausiai nagrinėsiu teisės kreiptis į teismus klausimą.

A — *Taisyklės, susijusios su privačiais keliais*

26. Komisijos teigimu, Airija nepriėmė visų priemonių, užtikrinančių, kad projektams, patenkantiems į (PAV) direktyvos II priedo 10 punkto e papunktyje nustatytoje kategoriją „kelių tiesimas“, būtų taikomi direktyvos reikalavimai, nes privatiems keliams ši direktyva netaikoma.

27. Pagal (PAV) direktyvoje apibrėžtą „kelių“ sąvoką nėra daromas joks skirtumas atsižvelgiant į tai, ar jie privatūs, ar valstybės. Todėl, jeigu direktyva nebūtų taikoma privatiems keliams, tai neatitiktų plačios direktyvos taikymo srities[10]. Airija taip pat neginčija, kad kelio sąvoka šio projekto prasme iš esmės apima ir privačius kelius. Šiuo klausimu Airija padarė galiojančių nuostatų atitinkamus pakeitimus. Tačiau kadangi šie pakeitimai buvo padaryti pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, šiame procese į juos atsižvelgti negalima.

28. Bet kuriuo atveju (PAV) direktyvos reikalavimai turi būti taikomi ir privatiems keliams. Prieš padarant paskutinius pakeitimus, privatiems keliams, be abejonės, dar nebuvo taikomos Airijos teisės nuostatos. Iš tiesų Airija teigia, kad beveik kiekvienu atveju tokie keliai yra kitų projektų sudėtinė dalis. Tačiau to nepakanka, nes taip yra ne visuomet.

29. Taigi nepriėmusi visų nuostatų, skirtų užtikrinti, kaip numatyta (PAV) direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 2 ir 4 dalyse, kad prieš išduodant leidimą (PAV) direktyvos II priedo 10 punkto e papunktyje nurodytos kategorijos kelių tiesimo projektams, galintiems daryti didelį poveikį aplinkai, būtų taikomas reikalavimas pagal šios direktyvos 5–10 straipsnius gauti leidimą dėl planuojamos veiklos ir atlikti jų poveikio aplinkai vertinimą, Airija pažeidė įsipareigojimus pagal šią direktyvą.

B — *Neginčijami punktai, susiję su Direktyvos 2003/35 įgyvendinimu*

30. Šalys sutaria, kad bylos faktinių aplinkybių metu Direktyvos 2003/35/EB 3 straipsnio 3, 4, 5 ir 6 dalys dar nebuvo įgyvendintos pagal visas Airijos leidimų išdavimo sistemas. Konkrečiai kalbant, Airija nurodo *Dublin Docklands Development Authority Act 1997*,

10 — 2008 m. liepos 25 d. Sprendime *Ecologistas en Acción-CODA* (C-142/07, Rink. p. I-6097, 28 punktas) Teisingumo Teismas nustatė, kad išimtis, taikoma miesto keliams, „nepriimtina“.

*Fisheries Act 1980*, *Foreshore Act 1993*, nuo 1996 m. iki 2006 m. galiojusias *Dumping at Sea Act* redakcijas bei 1945 ir 1995 m. galiojusias *Arterial Drainage Act* redakcijas.

31. Todėl po to, kai Airija pranešė apie įgyvendinimo priemones, Komisija atsiėmė kaltinimus, susijusius su Direktyvos 2003/35 4 straipsnio 1, 5 ir 6 dalimis. Tačiau tol, kol Airija pripažins, kad, siekiant įgyvendinti Direktyvos 2003/35 4 straipsnio 2 ir 3 dalis, dar reikia padaryti pakeitimus Airijos teisėje, Komisija neatsiims savo kaltinimo dėl nevisiško įgyvendinimo. Šiuo klausimu Airija nurodo nuo 1994 m. iki 2004 m. galiojusius Aplinkos apsaugos agentūros (Licencijavimo) reglamentus (*Environmental Protection Agency (Licensing) Regulations*) ir 2004 m. Atliekų tvarkymo (Licencijavimo) reglamentus (*Waste Management (Licensing) Regulations 2004*).

32. Kadangi Airija apie papildomas įgyvendinančias priemones, susijusias su leidimų išdavimo sistemomis, pranešė pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, šiame procese į jas atsižvelgti negalima.

33. Taigi, nepriėmusi Direktyvos 2003/35/EB 3 straipsnio 3, 4, 5 ir 6 dalis ir 6 straipsnio 2 ir 3 punktus įgyvendinančių įstatymų ir kitų teisės aktų arba bet kuriuo atveju nepranešusi apie juos Komisijai, Airija pažeidė įsipareigojimus pagal šios direktyvos 6 straipsnį.

*C — Dėl suinteresuotosios visuomenės sąvokos*

34. Šalys ginčijasi, ar reikia į nacionalinę teisę perkelti suinteresuotosios visuomenės sąvoką. Komisija teigia, kad pagal Direktyvą 2003/35 suinteresuotajai visuomenei suteikiamos tam tikros teisės. Jos teigimu, ypač nevyriausybinių organizacijų teisės Airijoje nėra pakankamai užtikrinamos.

35. Direktyvoje nustatytos sąvokos neturi būti visais atvejais pažodžiui perkeliamos į nacionalinę teisę. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos[11] 1 straipsnio 1 dalyje apibrėžiamos sąvokos „speciali saugoma teritorija“ nereikia aiškiai perkelti į nacionalinę teisę. Pakanka, jei į šią sąvoką patenkančios teritorijos ir priimtinos apsaugos priemonės yra pakankamai aiškiai teisiškai apibrėžtos vidaus teisėje[12].

36. Todėl pagrindinis klausimas yra toks: ar asmenys, kuriems taikoma suinteresuotosios visuomenės sąvoka, turi teises, kurias jiems

11 — OL L 206, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102.

12 — 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimas Komisja prieš Austriją (C-508/04, Rink., 2007, I-3787, 66 ir paskesni punktai).

suteikia Direktyva 2003/35. Šiuo klausimu Airija teigia, kad suinteresuotajai visuomenei atitinkamos teisės jau yra užtikrintos. Todėl nereikia nustatyti specialios suinteresuotosios visuomenės sąvokos.

37. Siekdama paneigti šį argumentą, Komisija turėjo įrodyti, kokios suinteresuotosios visuomenės teisės nebuvo pakankamai įgyvendintos. Tačiau šiuo klausimu ji apsiribojo nevyriausybinių organizacijų teise kreiptis į teismus. Šis 3 straipsnio 1 dalies įgyvendinimo aspektas turi būti toliau atskirai nagrinėjamas atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų teisę kreiptis į teismus[13].

38. Kiek tai susiję su kitomis suinteresuotosios visuomenės teisėmis, Komisija neįrodė, kad jos buvo nepakankamai įgyvendintos. Šiuo aspektu ieškinį reikia atmesti.

D — *Dėl teisės kreiptis į teismus*

39. Komisija nurodo du kaltinimus dėl Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 dalies ir 4 straipsnio 4 dalies įgyvendinimo: pirma, pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam laikui Airijoje ši nuostata nebuvo įgyvendinta, ir, antra, Airija pranešė ne apie visas priimtas įgyvendinimo priemones.

1. Įgyvendinimo priemonių stoka

40. Kaltinimas, kad Airija neįgyvendino Direktyvos 96/61 10 straipsnio ir 15 a straipsnio, atitinka pradinį Airijai pateikto prašymo pateikti pastabas (oficialaus pranešimo) dalyką – įgyvendinimo priemonių stoką. Dėl teisės kreiptis į teismus Airija informavo Komisiją, kad tokia prieiga pagal nacionalinę teisę jau yra užtikrinta.

41. Atitinkamai ikiteisminėje procedūroje ir teismo procese šalys išplėtė ginčą iki Airijos nurodomų įgyvendinimo priemonių kokybės. Komisija dar kritiškiau reagavo į kiekvieną kartą pateiktus naujus Airijos argumentus ir informaciją.

13 — Žr. 73 ir paskesnius punktus.

a) Komisijos argumentų priimtinumas

42. Iš esmės ieškinyje kaltinimą dėl visiško neįgyvendinimo leidžiama pakeisti kaltinimu dėl nepakankamo įgyvendinimo[14]; bet kuriuo atveju, jei valstybė narė apie priimtas įgyvendinimo priemones praneša pavėluotai, Komisijai sunku laiku pateikti ieškinį dėl įgyvendinimo trūkumų. Kaltinimą dėl netinkamo įgyvendinimo iš esmės apima kaltinimas dėl neįgyvendinimo[15].

43. Tokie atvejai nėra dažni vien dėl to, kad į įgyvendinimo priemones, kurios nepriimtos pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, daugiau negalima atsižvelgti, o Komisija, pranešus apie įgyvendinimo priemones, teisėtai nutraukia Sutarties pažeidimo procedūrą dėl nepranešimo apie priemones, kad kitoje procedūroje galėtų išnagrinėti bet kokį įgyvendinimo trūkumą.

44. Tačiau šioje byloje Komisija ieškinyje (5.26 punktas), taip pat dublike (19 punktas), aiškiai teigia, kad byloje tik keliamas klausimas, ar buvo įgyvendinta direktyva. Komisija pasilieka teisę išnagrinėti įgyvendinimo kokybę vėlesnėje procedūroje.

45. Kadangi Komisija vėliau vis tiek pateikia kaltinimus dėl Airijos teisės kokybės, jos pastabos yra prieštaringos ir todėl nepriimtinos[16]. Net jei šioje byloje Teisingumo Teismas šiuo klausimu pareikštų savo poziciją, galėtų būti sukliudyta vėliau pradėti naują procesą dėl nacionalinės teisės atitikties – Komisija aiškiai pasilieka teisę inicijuoti tokį procesą.

46. Galiausiai dėl kaltinimo, kad Airija neperkėlė (PAV) direktyvos 10 a straipsnio ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnio, pažymėtina, kad ieškinys turi būti atmestas kaip nepriimtinas, nes jis pareikštas dėl Airijos priemonių kokybės. Tereikia išnagrinėti, ar Airija iš viso priėmė įgyvendinimo priemones.

47. Tačiau negalima atmesti galimybės, kad Teisingumo Teismas dėl šio kaltinimo priimtinumo nuspręs kitaip. Todėl alternatyviai išnagrinėsiu, ar Komisija įrodė, kad Airija nepakankamai įgyvendino (PAV) direktyvos

14 — 2005 m. birželio 16 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją* (C-456/03, Rink. 2005, I-5335, Rink. 19 ir paskesni punktai) ir 2006 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą* (C-32/05, Rink. 2006, I-11323, 52 ir paskesni punktai).

15 — Sprendimas *Komisja prieš Italiją* (minėtas 14 išnašoje, 40 punktas).

16 — 2007 m. birželio 28 d. Sprendimas *Komisija prieš Ispaniją* (C-235/04, Rink. 2007, I-5415, 47 ir paskesni punktai).

10 a straipsnį ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnį.

b) Pakankamas interesas

48. Pirmas ginčytinas klausimas yra susijęs su suinteresuotosios visuomenės narių teise kreiptis dėl priimtų sprendimų peržiūros teisme arba kitoje, nepriklausomoje ir bešališkoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje, institucijoje.

49. Dėl teisės kreiptis į teismus pagal (PAV) direktyvos 10 a straipsnį ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnį valstybės narės gali nustatyti sąlygą, kad ieškovas būtų pakankamai suinteresuotas.

50. Šiuo klausimu šalys ginčijasi tik dėl įgyvendinimo atsižvelgiant į Airijos *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, taikymo sritį.

51. Atsakydama į klausimą žodinėje proceso dalyje ir paskesniame rašytiniame susirašinėjime Airijos vyriausybė informavo Teisingumo Teismą, kad atitinkamos 2006 m. Pakeitimo įstatymo nuostatos įsigaliojo 2007 m. sausio 31 dieną. Šios nuostatos nustatytos 2006 m. Įstatymo 13 skyriuje, kuriuo į 2000 m. Įstatymą buvo įtrauktas nauja 50 straipsnio redakcija ir papildomas 50 A straipsnis. Šiuo klausimu Airijos vyriausybė remiasi įsakymu dėl atskirų pakeitimo įstatymo dalių taikymo[17].

52. Tačiau šioje byloje Teisingumo Teismas negali atsižvelgti į jokius Airijos teisės pakeitimus iš dalies, kurie įsigaliojo pasibaigus Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatytam laikotarpiui. Šis laikotarpis baigėsi 2006 m. gruodžio 18 dieną. Todėl, atsižvelgiant į Airijos vyriausybės pateiktą informaciją, minėtų nuostatų peržiūrėti nereikia.

53. Tačiau iš kartu su atsiliepimu į ieškinį pateiktų dokumentų matyti, kad šios pastabos dėl 2006 m. Pakeitimo įstatymo įsigaliojimo grindžiamos klaida. Airijos vyriausybės minėtas įsakymas reglamentuoja kitų 2006 m. Pakeitimo įstatymo dalių taikymą. Šioje byloje svarbios naujos nuostatos – 2006 m. Pakeitimo įstatymo 13 skyrius – įsigaliojo 2006 m. spalio 17 dieną[18], vadinasi, prieš pasibaigiant minėtam laikotarpiui.

17 — *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006 (Commencement)* (Nr. 3), 2006 m. gruodžio 21 d. Įsakymas, S. I. Nr. 684.

18 — *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006 (Commencement)*, 2006 m. spalio 11 d. Įsakymas, S. I. Nr. 525.

54. Todėl Teisingumo Teismas visų pirma gali išnagrinėti Komisijos kaltinimus, susijusius su *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, 50 A 3 a i straipsniu. Ji ginčija tai, kad pagal šią nuostatą „teisminės peržiūros“ („judicial review“) gali reikalauti tik ieškovas, kuris turi esminį interesą („substantial interest“).

55. Komisija visų pirma teigia, kad atitinkamuose Airijos teisės aktuose, kurie buvo priimti po Direktyvos 2003/35 įsigaliojimo, nėra jokios nuorodos į šią direktyvą. Tai yra direktyvos 6 straipsnio 2 dalies, pagal kurią reikalaujama daryti tokią nuorodą, pažeidimas, nors šioje byloje Komisija to ir nenurodė. Tai rodo, kad Airijos teisės aktų leidėjas galėjo ir kitais aspektais neatsižvelgti į šią direktyvą. Tačiau tai, kad nėra nuorodos į direktyvą, neįrodo, kad nagrinėjamais teisės aktais ji neįgyvendinama.

56. Antrąjį Airijos *High Court* sprendimą *Friends of the Curragh Environment* Komisija laiko esminiu neperkėlimo įrodymu[19]. Nagrinėdamas esminį interesą („substantial interest“) *High Court* nurodo, kad Direktyva 2003/35 nebuvo įgyvendinta Airijos nacionalinėje teisėje. Savo ruožtu Airija remiasi to paties teismo vėlesniu sprendimu *Sweetman*[20], kuriame šis vertinimas peržiūrimas.

57. Galiausiai šioje byloje galima ir nespręsti, kuris *High Court* sprendimas dėl Direktyvos 2003/35 įgyvendinimo yra teisingas. Svarbiausia tai, kad pagal Airijos teisę nustatoma teisė į teisminę peržiūrą, jei ieškovas tuo yra suinteresuotas. Todėl Komisija negali kaltinti Airijos, kad nepriėmė jokių įgyvendinimo priemonių. Be to, klausimas, ar priemonės atitinka direktyvos reikalavimus, yra kokybės klausimas.

58. Šiuo klausimu ieškinys tiek, kiek jis susijęs su jokių įgyvendinimo priemonių nepriėmimu, yra nepagrįstas, o tiek, kiek jis susijęs su įgyvendinimo priemonių kokybe, nepriimtinas.

59. Tačiau kadangi Teisingumo Teismas nagrinėja šį klausimą ir toliau, visų pirma reikia atsižvelgti į tolesnę Komisijos kritiką,

19 — 2006 m. gruodžio 8 d. *High Court of Ireland* (Airijos aukštesnysis teismas) sprendimas *Friends of the Curragh Environment prieš An Bord Pleanála* (2006, IEHC 390).

20 — 2007 m. balandžio 26 d. *High Court of Ireland* (Airijos aukštesnysis teismas) sprendimas *Sweetman* (2007, IEHC 153).

kad sprendimas *Sweetman* neapima privačių kelių. Tačiau nei Teisingumo Teismui pateiktose atitinkamose Airijos teisės nuostatose, nei Airijos teismų sprendimuose negalima nustatyti jokio skirtumo tarp privačių ir valstybės projektų vykdytojų[21].

60. Iš tiesų sprendime *Sweetman* aiškiai nurodyta, kad projektų vykdytojas yra viešoji įstaiga, o sprendime *Friends of the Curragh Environment* nagrinėjamas privatus projektas[22]. Tačiau šie sprendimai neturi jokio juntamo poveikio taikant Airijos teisę, nes juose tiesioginis Direktyvos 2003/35 taikymas nagrinėjamas tik hipotetiškai.

61. Todėl darytina išvada, kad tiek privačių, tiek valstybės projektų atžvilgiu galioja tokios pačios taisyklės, susijusios su teise į peržiūros procesą.

62. Galiausiai Komisija teigia, kad Airijos vidaus teisėje įgyvendinimas nėra pakankamai aiškus, o Airijos teisės aiškinimo pagal direktyvą, kaip nurodyta sprendime *Sweetman*, nepakanka, kad tokį įgyvendinimą būtų galima laikyti įvykdytu.

63. Kad ši pastaba, kuri iš principo yra teisinga, būtų priimta[23], Komisija privalo visų pirma įrodyti, kad perkėlimas nėra pakankamai aiškus. Šiuo klausimu jos pastabos iš esmės apribojamos Airijos *High Court* antrame sprendime *Friends of the Curragh Environment*[24] padarytomis išvadomis, susijusiomis su tariamu Direktyvos 2003/35 neperkėlimu.

64. Komisija visų pirma cituoja Airijos *High Court* išvadą, kad „esminio intereso“ testas yra griežtesnis nei „pakankamo intereso“ testas[25]. Tačiau ši išvada yra susijusi ne su Direktyva 2003/35, o su Airijos teisėje nustatyta priimtinumo sąlyga, kuri anksčiau galiojo *Planning and Development Act* taikymo srityje ir vis dar tebetaikoma kitose srityse, kur teisminė peržiūra („judicial review“) yra galima.

65. Todėl Airijos vyriausybė šią pastabą, atsižvelgdama į *High Court* sprendimą *Sweetman*, teisingai kritikuoja, nurodydama, kad pakankamo intereso sąvoka Direkty-

21 — Šiuo klausimu, be 19 ir 20 išnašose nurodytų *High Court* sprendimų, dar reikia atsižvelgti į 2008 m. gegužės 2 d. *Irish Supreme Court* (Airijos aukščiausiasis teismas) sprendimą *Harding prieš Cork County Council & anor* (2008, IESC 27).

22 — Minėta 20 išnašoje, punktas Nr. 3.10.

23 — Žr. 2001 m. gegužės 10 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (C-144/99, Rink. 2001, I-3541, 21 punktas); 1996 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją* (C-236/95, Rink. 1996, I-4459, 12 ir paskesni punktai) ir 2007 m. liepos 12 d. Sprendimą *Komisija prieš Austriją* (C-507/04, Rink. 2007, I-5939, 137 punktas).

24 — Minėta 19 išnašoje.

25 — Taip pat žr. sprendimą *Harding* (minėtas 21 išnašoje) ir sprendimą *Sweetman* (minėtas 20 išnašoje).

vos 2003/35 prasme ir pakankamo intereso sąvoka Airijos proceso teisės prasme skiriasi.

66. Pagal Direktyvą 2003/35, t. y. pagal PAV direktyvos 10 a straipsnio trečiąją pastraipą ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnio trečiosios pastraipos pirmą sakinį, valstybės narės susitaria, ką jos laikys pakankamu interesu ir teisės pažeidimu. Tai turėtų būti padaryta atsižvelgiant į tikslą užtikrinti suinteresuotajai visuomenei didelės apimties teises kreiptis į teismus. Tačiau galima dar griežtesnė taisyklė dėl teisės kreiptis į teismus, būtent – reikalavimas nurodyti teisės pažeidimą. Taigi direktyva palieka teisę valstybėms narėms apibrėžti pakankamo intereso sąvoką ir nenustato jokio priverstinio minimalaus reikalavimo.

67. Airija nusprendė, kad tik esminis interesas yra pakankamas direktyvos prasme[26]. Įstatyme aiškiai nustatyta, kad esminis interesas nėra apribojamas interesais, susijusiais su nekilnojamu turtu ar finansais[27]. Atsižvelgiant į neseniai priimtą Airijos *Supreme Court* sprendimą, ieškovas privalo įrodyti, jog jis turi gan svarbų konkretų asmeninį interesą, kuriam nagrinėjamas projektas daro poveikį, arba šis projektas yra su juo susijęs[28]. Komisija nepateikia jokio argumento, kodėl toks kriterijus negalėtų būti suderinamas su direktyva.

68. Daugių daugiausia galima abejoti, ar teisės pareikšti ieškinį apribojimas yra suderinamas su aiškiai nustatytu tikslu suteikti didelės apimties teisę kreiptis į teismus. Anksčiau galiojusios ne tokios griežtos taisyklės, susijusios su būtinu interesu, rodo, kad Airijos teisės sistemoje didesnės apimties teisė kreiptis į teismus iš esmės yra galima.

69. Tačiau, siekiant nustatyti, kas sudaro pakankamą interesą pareikšti ieškinį, būtina nustatyti pusiausvyrą. Viena vertus, kad būtų galima veiksmingai įgyvendinti teisę, reikalinga didelės apimties teisė kreiptis į teismus. Kita vertus, galbūt daugelio teismo procesų nereikia, nes teisė nebuvo pažeista. Nebūtini ieškiniai ne tik apsunkina teismą, bet ir kliudo įgyvendinti projektus, dėl kurių jie pareiškiami, todėl tokių projektų vykdymas gali būti atidėtas. Tokie veiksniai, kaip antai didėjantis teisės aktų arba ginčų tarp piliečių skaičius, taip pat aplinkos pasikeitimas, gali daryti įtaką

26 — Airijos *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, 50(A) 3 b straipsnis.

27 — Airijos *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act, 2006* 50(A) 4 straipsnis.

28 — Žr. sprendimą *Harding*, minėtą 21 išnašoje. Dėl galimybės aiškinti Airijos teisę pagal direktyvą šiame sprendime daroma stebinanti išvada, kad skirtingas (atviros) „pakankamo intereso“ sąvokos aiškinimas neatitinka (*contra legem*) Airijos įstatymo.

nustatant tokią pusiausvyrą. Atitinkamai iš to, kad anksčiau buvo suteikta didesnės apimties teisė kreiptis į teismus, negalima daryti išvados, kad griežtesnis požiūris nedera su tikslu suteikti tokią teisę.

70. Galiausiai žodinėje proceso dalyje Komisija nurodė, kad pagal ekvivalentiškumo principą taip pat draudžiama remtis esminio intereso kriterijumi. Pagal šį principą, nors detalių procesinių normų įgyvendinimo būdus, net ir tais atvejais, kuriems taikomos Bendrijos taisyklės, nustato kiekvienos valstybės narės vidaus teisės normos, vis dėlto jos negali būti mažiau palankios negu tos, kurios reglamentuoja panašias situacijas valstybės viduje[29].

71. Komisija mano, kad šiuo atveju taikomos mažiau palankios sąlygos, nes kitose srityse nei planavimo teisė, siekiant kreiptis į Airijos teismus, pakanka turėti pakankamą interesą. Tokia nuomonė galėtų įtikinti, tačiau tik tuomet, jei pagal planavimo teisę būtų tenkinami vien ieškiniai, pagrįsti Bendrijos teise, tačiau šio požiūrio nepatvirtina jokia aplinkybė. Atsižvelgiant į visas aplinkybes matyti, kad pagal planavimo teisę pareikšti ieškiniai labiau yra susiję su vidaus teisės klausimais. Šiems ieškiniams, kiek tai susiję su teise kreiptis į teismus, taip pat taikoma esminio intereso sąlyga. Todėl šis ieškinių pagal planavimo teisę priimtinumo reikalavimas nesudaro mažiau palankių sąlygų bylose, susijusiose su Bendrijos teise.

72. Taigi jokia aplinkybė nerodo, kad Airija nepakankamai aiškiai įgyvendino (PAV) direktyvos 10 a straipsnį ir Direktyvos 96/61 15a straipsnio pirmosios pastraipos a punktą, kiek tai susiję su interesu, kurį pareikšdami ieškinį turi turėti privatūs asmenys. Net jei Teisingumo Teismas šias pastabas priimtų, jos bet kuriuo atveju būtų nepagrįstos.

c) Nevyriausybinių organizacijų teisės (asociacijų ieškiniai)

73. Antrasis Komisijos kaltinimas, susijęs su (PAV) direktyvos 10 a straipsniu ir Direktyvos 96/61 15a straipsniu, pateikiamas dėl nevyriausybinių organizacijų pozicijos. Pagal abiejų šių straipsnių trečiosios pastraipos antrą sakinį tam tikrų nevyriausybinių organizacijų interesas laikytinas pakankamu, kad joms būtų galima pareikšti ieškinį.

29 — 2004 m. sausio 7 d. Sprendimas *Wells* (C-201/02, Rink. 2004, I-723, 67 punktas).

74. Toliau šiuo klausimu Komisija teigia, kad Airija į nacionalinę teisę neperkėlė „visuomenės“ ir „suinteresuotos visuomenės“ sąvokų. Šios sąvokos (PAV) direktyvai apibrėžiamos Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 1 dalyje. Pagal šią nuostatą nevyriausybinės organizacijos, kurios skatina aplinkos apsaugą ir tenkina visus reikalavimus pagal nacionalinę teisę, turi būti laikomos kaip turinčios interesą priimti sprendimus, susijusius su aplinka, įskaitant poveikio aplinkai vertinimą.

75. Direktyvoje apibrėžtos sąvokos neturi būti į nacionalinę teisę perkeliamos pažodžiui. Pakanka, jei su šia sąvoka susijusios pasekmės yra pakankamai aiškiai apibrėžtos nacionalinėje teisėje[30].

76. Todėl šioje byloje reikia išnagrinėti, ar nevyriausybinės organizacijos pagal Airijos teisę pripažįstamos kaip sudarančios suinteresuotosios visuomenės dalį, ir todėl galinčios pareikšti ieškinį pagal Direktyvą 2003/35.

77. Šiuo klausimu Airija teigia, kad pagal Airijos *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, 50 A 3 b ii straipsnį nevyriausybinės organizacijos atleidžiamos nuo įpareigojimo įrodyti esminį interesą. Atsižvelgiant į atitinkamas nuostatas, šio teiginio negalima automatiškai atmesti.

78. Komisija atsikerta, kad antrasis *High Court* sprendimas byloje *Friends of the Curragh Environment*[31] buvo susijęs su nevyriausybine organizacija, kurios ieškinys buvo atmestas nesant pakankamo intereso.

79. Tačiau *High Court* taikė ne iš dalies pakeisto *Planning and Development Act* redakciją. Todėl remiantis šiuo sprendimu negalima daryti jokios išvados dėl naujų taisyklių, susijusių su nevyriausybinėmis organizacijomis.

80. Taigi Komisija neįrodė, kad Airijos taisyklės, susijusios su nevyriausybinių organizacijų teise kreiptis į teismus, prieštaravo Direk-

30 — Žr. 35 punktą.

31 — Minėta 19 išnašoje.

tyvai 2003/35, t. y. PAV direktyvos 10 a straipsnio trečiajai pastraipai ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnio trečiajai pastraipai. Atitinkamai šiuo klausimu kaltinimas dėl neįgyvendinimo yra nepagrįstas. Komisija neprieštarauja dėl įgyvendinimo kokybės.

d) Airijos teismų peržiūros sritis

81. Trečiasis Komisijos kaltinimas, kiek tai susiję su PAV direktyvos 10 a straipsniu ir Direktyvos 96/61 15 a straipsniu, pateikiamas dėl peržiūros apimties. Pagal abiejų šių straipsnių pirmąją pastraipą ieškovas turi teisę užginčyti sprendimų, veikimo ar neveikimo, materialinį ar procesinį teisėtumą. Komisija teigia, kad ir šis aspektas pagal antrąjį *High Court* sprendimą byloje *Friends of the Curragh Environment*[32] nebuvo įgyvendintas, o sprendimu *Sweetman* šis trūkumas neištaisytas.

82. Šiuo klausimu, atsižvelgiant į tai, kad pagal Airijos teisę galima pareikšti atitinkamos formos – teisminės peržiūros („judicial preview“) – ieškinį, kaltinimas dėl įgyvendinimo priemonių stokos taip pat turi būti atmestas kaip nepagrįstas.

83. Komisija nenurodo konkrečių prieštaravimų dėl teisminės peržiūros („judicial preview“) apimties. Iš tiesų minėtame sprendime *Sweetman*[33] ir pirmajame *High Court* sprendime byloje *Friends of the Curragh Environment*[34] kalbama apie galimus prieštaravimus dėl peržiūros taikymo apimties pagal Airijos teisę, tačiau neaišku, kuriais iš šių prieštaravimų Komisija remiasi. Todėl šiuo klausimu nėra reikalo nuspręsti dėl pastabų, susijusių su įgyvendinimo kokybe.

e) Savalaikis teismo proceso vykdymas

84. Ketvirtasis Komisijos kaltinimas, susijęs su (PAV) direktyvos 10 a straipsniu ir Direktyvos 96/61 15 a straipsniu, pateikiamas dėl procedūrų trukmės. Pagal abiejų straipsnių 6 punktą nagrinėjamos procedūros turi būti įvykdytos laiku. Šiuo klausimu Komisija taip pat remiasi antrame sprendime byloje *Friends of the Curragh Environment*[35] padaryta išvada, kad direktyva nebuvo įgyvendinta.

32 — Minėta 19 išnašoje.

33 — Minėta 20 išnašoje, 6.11 ir paskesni punktai.

34 — 2006 m. liepos 14 d. *High Court of Ireland* sprendimas *Friends of the Curragh Environment* (2006, IEHC 243).

35 — Minėta 19 išnašoje.

85. Airija atsikerta nurodydama *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, 50(A) 10 straipsnį ir 50(A) 11 a straipsnį. Pagal šias nuostatas kompetentingi teismai turi imtis skubių priemonių, kad procesas būtų pradėtas vykdyti laiku, laikydamiesi gero teisingumo administravimo principo. Be to, 50(A) 12 straipsnyje reglamentuojamas nuostatų, susijusių su savalaikiu teismo proceso vykdymu, priėmimas.

86. Todėl Komisija ir šiuo klausimu negali įrodyti, kad nuostata visiškai nebuvo įgyvendinta. Kadangi ji nenurodė konkrečių kaltinimų dėl šių nuostatų kokybės, nereikia tolesnio tyrimo.

f) Dėl bylinėjimosi išlaidų

87. Penktasis Komisijos pagrindas, kiek tai susiję su (PAV) direktyvos 10 a straipsniu ir Direktyvos 96/61 15 a straipsniu, pateikiamas dėl bylinėjimosi išlaidų. Pagal abiejų šių straipsnių penktąją pastraipą nagrinėjami procesai neturi būti pernelyg brangūs.

88. Šalių ginčas nėra susijęs nei su teismo mokesčiais, nei su sėkmingo ieškovo reikalavimu atlyginti bylinėjimosi išlaidas[36]. Jis labiau susijęs su ieškovo apsaugos nuo nurodymo padengti pernelyg dideles teismo išlaidas pralaimėjimo atveju apimtimi.

89. Airija teigia, kad Direktyvoje 2003/35 nėra jokios taisyklės dėl proceso šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų. Šiuo klausimu ji remiasi Orhuso konvencijos nuostatomis, kurios nebuvo aiškiai perkeltos į direktyvą. Visų pirma Konvencijos 9 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad Šalys apsvarsto klausimą dėl atitinkamų mechanizmų, leidžiančių pašalinti arba sumažinti finansines arba kitas kliūtis, trukdančias kreiptis į teismus, sukūrimo. Be to, 3 straipsnio 8 dalies 2 sakinyje nustatyta, kad ši nuostata netaikoma nacionalinių teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas bylinėjimosi išlaidas.

90. Tačiau ši pastaba nėra įtikinama. Konvencijos 3 straipsnio 8 dalies 2 sakinys turi būti skaitomas su 1 sakiniu, pagal kurį asmenys, pasinaudoję šioje Konvencijoje numatytomis

36 — Jis taip pat nėra susijęs su bylinėjimosi išlaidų saugumu, kaip tai nustatyta 1998 m. liepos 21 d. *Supreme Court of Ireland* sprendime *Lanceford Ltd. prieš An Board Pleanala* (Nr. 2) (1999) 2 IR 270, ar *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, numatyta galimybe suteikti teisę kreiptis į teismus, jei įmonė patiria nuostolių.

teisėmis, neturi būti baudžiami už savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi. 2 sakinyje paaiškinama, kad bylinėjimosi išlaidų priteisimas neturi būti laikomas bauda, persekiojimu ar kuriuo nors kitu suvaržymu.

91. Aiškinant Konvencijos 9 straipsnio 4 dalį, taip pat atitinkamas direktyvos įgyvendinimo nuostatas, turi būti atsižvelgiama į Konvencijos 9 straipsnio 5 dalį, nesvarbu, kad Direktyvoje 2003/35 tai nenurodyta. Tai rodo, kad Konvencijos Šalys turėjo omeny pagalbos mechanizmų poreikį, nustatydamos, kad procesas neturi būti pernelyg brangus.

92. Be to, pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio 3 dalį[37] asmenys, neturintys pakankamai lėšų, privalo gauti nemokamą teisinę pagalbą, jei tai reikalinga veiksmingai užtikrinti teisę kreiptis į teismus. Kadangi Lisabonos sutartis dar nėra ratifikuota, chartija, kaip tokia, dar neturi tokios privalomosios galios, kokią turi pirminės teisės nuostatos. Tačiau, kaip teisinių gairių šaltinis, ji pabrėžia pagrindines teises[38], kurių turi būti laikomasi aiškinant Bendrijos teisę[39].

93. Taigi pernelyg brangaus proceso draudimas taikytinas visoms proceso šalių teismo išlaidoms.

94. Tačiau nėra jokio absoliutaus draudimo priteisti iš ieškovų, kuriems taikoma Direktyva 2003/35, bylinėjimosi išlaidas. Tai aišku ne tik iš teksto, pagal kurį draudžiamos tik pernelyg didelės bylinėjimosi išlaidos, bet ir iš Konvencijos 3 straipsnio 8 dalies, pagal kurią bylinėjimosi išlaidos gali būti priteisiamos.

95. Komisija savo kaltinimą, kad nėra pakankamos apsaugos nuo pernelyg didelių išlaidų, visų pirma grindžia tuo, kad laimėjusių šalių išlaidos Airijoje gali būti labai didelės – jos gali būti net keleto šimtų tūkstančių eurų dydžio.

37 — Pirmiausia Chartija buvo iškilmingai paskelbta 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje (OL C 364, 2000, p. 1), paskui 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre (OL C 303, 2007, p. 1).

38 — Žr. 2006 m. birželio 27 d. Sprendimą *Parlamentas prieš Tarybą* („Šeimos susivienijimas“, C-540/03, Rink. 2006, I-5769, 38 punktas) ir 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, Rink. 2007, I-2271, 37 punktas).

39 — 1994 m. kovo 24 d. Sprendimas *Bostock* (C-2/92, Rink. 1994, I-955, 16 punktas); 2000 m. gegužės 18 d. Sprendimas *Rombi ir Arkopharma* (C-107/97, Rink. 2000, I-3367, 65 punktas); 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Lindqvist* (C-101/01, Rink. 2003, I-12971, 87 punktas) ir sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (minėtas 38 išnašoje, 105 punktas).

96. Šiuo klausimu Airijos vyriausybės pastabos, kad egzistuoja teisinės pagalbos taisyklės (vadinamoji *Attorney General's Scheme*), be to, potencialūs ieškovai gali pasinaudoti nemokama ombudsmeno procedūra, yra mažai įtikinamos. Minėtos teisinės pagalbos taisyklės, atsižvelgiant į jų tekstą, netaikomos procesams, kuriems taikoma direktyva. Todėl jos negali būti laikomos įgyvendinimo priemone. Ombudsmenas gali pasiūlyti nebiurokratinę teismo proceso alternatyvą, tačiau, pagal pačios Airijos vyriausybės pastabas, jis tegali pateikti rekomendacijas, bet negali priimti jokio privalomo sprendimo.

97. Kaip pripažįsta Komisija ir pabrėžia Airija, Airijos teismai, įgyvendindami savo diskreciją, gali susilaikyti ir nenurodyti pralaimėjusiai šaliai padengti išlaidų arba net nurodyti laimėjusiai šaliai padengti pralaimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas. Todėl yra galimybė apriboti pernelyg dideles išlaidas.

98. Mano manymu, šios galimybės apriboti išlaidų riziką pakanka, siekiant įrodyti, jog įgyvendinimo priemonės egzistuoja. Todėl Komisijos ieškinys ir šiuo klausimu nepagrįstas.

99. Papildomai norėčiau pažymėti, kad Komisijos platesnis prieštaravimas, jog pagal Airijos teisę teismai, įgyvendindami savo diskreciją priteisti bylinėjimosi išlaidas, neįpareigojami laikytis direktyvos reikalavimų, yra teisingas. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką diskrecijos, kuri turi būti įgyvendinama laikantis direktyvos reikalavimų, nepakanka, siekiant padaryti išvadą, jog direktyvos nuostatos yra įgyvendintos, nes tokia praktika bet kuriuo metu gali būti pakeista[40]. Tačiau šis prieštaravimas jau yra susijęs su įgyvendinimo priemonės kokybe ir todėl nepriimtinas.

g) Visuomenės informavimas

100. Galiausiai Komisijos šeštasis kaltinimas, susijęs su (PAV) direktyvos 10 a straipsniu ir Direktyvos 96/61 15 a straipsniu, pateikiamas dėl visuomenės informavimo apie direktyvos suteikiamas teises. Siekdamos padidinti šių nuostatų veiksmingumą, valstybės narės pagal abiejų šių straipsnių 6 dalį turi užtikrinti, jog bus pateikta praktinio pobūdžio informacija apie teisę į administracinės ir teisminės peržiūros procedūras.

40 — 1997 m. kovo 13 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (C-197/96, Rink. 1997, I-1489, 14 punktas); 2000 m. kovo 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją* (C-358/98, Rink. 2000, I-1255, 17 punktas); 2002 m. kovo 7 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją* (C-145/99, Rink. 2002, I-2235, 30 punktas) ir 2005 m. kovo 10 d. Sprendimas *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (C-33/03, Rink. 2005, I-1865, 25 punktas).

101. Šiuo klausimu Komisija taip pat remiasi abiem sprendimais byloje *Friends of the Curragh Environment*[41]. Ji teigia, kad, neatsižvelgiant į faktiškai galiojančias taisykles, Airijos visuomenė po šių sprendimų turėjo manyti, kad direktyva dar nebuvo įgyvendinta.

102. Į Airijos vyriausybės pastabas dėl sprendimo *Sweetman* neturi būti atsižvelgta, nes šis sprendimas priimtas pasibaigus Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui.

103. Tačiau, pasibaigus minėtam terminui, Airijos *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeisto *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*, jau buvo įsigaliojęs. Vis dėlto šis argumentas būtų svaresnis, jei planavimo teisės pakeitimuose būtų aiški nuoroda į Direktyvą 2003/35, kuri jais perkelta į nacionalinę teisę, tačiau taip nebuvo padaryta.

104. Be to, antras sprendimas byloje *Friends of the Curragh Environment*[42], be kita ko, parodo, kad galbūt net teismai nė karto nebuvo tinkamai informuoti apie taisykles. Šis sprendimas yra susijęs su vienos nevyriausybinės organizacijos teisėmis, kurias galėjo sustiprinti įsigaliojęs *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*. Tačiau apie šio įstatymo pakeitimą nebuvo net užsiminta.

105. Vis dėlto svarbiausia tai, kad įpareigojimas informuoti visuomenę nėra apribojamas vien įgyvendinimo priemonių paskelbimu. Direktyvą įgyvendinančios taisyklės bet kuriuo atveju turi būti paskelbtos. Todėl aiškiu įpareigojimu informuoti visuomenę turi būti siekiama daugiau.

106. Konkrečiau kalbant, valstybės narės, kaip tai aiškiai nustatyta, turi pateikti praktinio pobūdžio informaciją apie teisę į administracinės ir teisminės peržiūros procedūras. Šiuo tikslu nepakanka vien paskelbti įstatymų tekstus.

107. Tačiau Airijos vyriausybė nenurodė apie kitas informacines priemones.

108. Taigi, nepateikdama visuomenei praktinio pobūdžio informacijos apie teisę į administracinės ir teisminės peržiūros proce-

41 — Minėta 19 ir 34 išnašose.
42 — Minėta 19 išnašoje.

dūras pagal (PAV) direktyvos 10 a straipsnį ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnį, Airija neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2003/35 6 straipsnį.

111. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, vadovaujantis EB 10 straipsniu, valstybės narės privalo padėti Komisijai atlikti savo uždavinius, pagal EB 211 straipsnį užtikrindamos, kad būtų taikomos EB sutarties nuostatos ir priemonės, kurių jomis vadovaudamosi imasi institucijos[44]. Direktyvos 2003/35 6 straipsnis, kaip ir kitų direktyvų nuostatos, įtvirtina valstybėms narėms pareigą pranešti[45].

2. Dėl informacijos pateikimo Komisijai

109. Reikia išnagrinėti, ar Airija tinkamai informavo Komisiją apie (PAV) direktyvos 10 a straipsnio ir Direktyvos 96/61 15 a straipsnio įgyvendinimą. Komisijos manymu, informacijos apie taisyklių, susijusių su teismo išlaidomis, įgyvendinimą[43] ir, apskritai kalbant, apie teisę kreiptis į teismus nepakako.

112. Informacija, kurią valstybės narės privalo pranešti Komisijai, turi būti aiški ir tiksli. Joje nedviprasmiškai turi būti nurodyti įstatymai ir kiti teisės aktai, kuriais, valstybės narės nuomone, ji įvykdė įvairius įsipareigojimus pagal šią direktyvą. Nesant tokios informacijos, Komisija negali patikrinti, ar valstybė narė direktyvą taiko iš tikrųjų. Valstybės narės šio įsipareigojimo neįvykdymas dėl visiškai nepateiktos arba dėl nepakankamai aiškios ir tikslios informacijos pats savaime gali pateisinti pagal EB 226 straipsnį pradėtą procesą, kuriuo siekiama pripažinti šį įsipareigojimo neįvykdymą (minėto 1982 m. gegužės 25 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 8 punktas)[46].

110. Pagal Direktyvos 2003/35 6 straipsnio 1 dalį valstybės narės praneša Komisijai apie įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie įgyvendina šią direktyvą.

43 — Žr. 87 ir paskesnius punktus.

44 — 1982 m. gegužės 25 d. Sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus* (96/81, Rink. 1982, 1791, 7 punktas) ir 2000 m. rugsėjo 12 d. Sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus* (C-408/97, Rink. 2000, I-6417, 15 ir 16 punktai).

45 — Žr. 1982 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (minėtas 44 išnašoje, 7 punktas) ir sprendimą *Komisiją prieš Italiją* (minėtas 14 išnašoje, 26 punktas).

46 — 1982 m. gegužės 25 d. Sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus* (minėtas 45 išnašoje, 8 punktas) ir *Komisija prieš Italiją* (minėtas 44 išnašoje, 27 punktas).

113. Dėl teismo išlaidų Airija, jau atsakydama į pirmą pagrįstą nuomonę, nurodė Airijos teismų kompetenciją priimti sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų pralaimėjusio ieškovo naudai.

114. Primintina, kad teisę kreiptis į teismus iš esmės užtikrina Airijos *Planning and Development Act 2000*, iš dalies pakeistas *Planning and Development (Strategic Infrastructure) Act 2006*. Apie šį įstatymą Airija informavo Komisiją 2006 m. lapkričio 30 d., vadinasi, laiku.

115. Taigi Airija informavo Komisiją apie pagrindines priemones, įgyvendinančias Direktyvą 2003/35.

116. Tačiau Komisija teigia, kad Airija jos neinformavo apie abu Airijos *High Court* sprendimus byloje *Friends of the Curragh Environment*[47].

117. Airija atsikerta, kad valstybės narės nėra įpareigotos pranešti Komisijai apie *galiojančias* nuostatas, kurios įgyvendina Direktyvą 2003/35. Abu sprendimai yra susiję su tomis *Planning and Development Act 2000* redakcijomis, kurios galiojo prieš priimant Direktyvą 2003/35.

118. Kaip pažymi Komisija, Teisingumo Teismas šį klausimą jau buvo išsprendęs, priešingai nei mano Airija: net jeigu valstybei narei leidžiama iš esmės užtikrinti direktyvos įgyvendinimą galiojančiomis nacionalinės teisės nuostatomis, ji bet kuriuo atveju neatleidžiama nuo formalios pareigos pranešti Komisijai apie jų egzistavimą tam, kad ši galėtų įvertinti nuostatų atitiktį direktyvai[48].

119. Be to, Airija teigia, kad atsakant į pagrįstą nuomonę sudėtinga paaiškinti, kaip Airijos teismo praktikoje įgyvendinama direktyvos nuostata, susijusi su teise kreiptis į teismus. Šiuo klausimu bendros nuorodos į labiausiai pripažintos knygos apie Airijos administracinę teisę atitinkamą skyrių turėtų pakakti. Joje nurodyta, kad *High Court* išvados yra *obiter dicta*, kurios nepaneigia pakankamo įgyvendinimo. *High Court* galutinį sprendimą priėmė tik po to, kai Komisija gavo paskutinį laišką[49].

47 — Minėta 19 ir 34 išnašose.

48 — 2005 m. birželio 16 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją* (minėtas 46 punkte, 30 punktas).

49 — Minėta 20 punkte.

120. Tačiau, pateikdama tokias pastabas, Airija neįvertino valstybėms narėms tenkančių įsipareigojimų įgyvendinant direktyvas. Šie įpareigojimai taikomi neatsižvelgiant į tai, ar valstybė narė direktyvą įgyvendina teismo praktika, ar įstatymų numatytomis priemonėmis. Bet kuriuo atveju kiekviena direktyvos nuostata turi būti išnagrinėta atskirai, siekiant nustatyti, kokios priemonės yra būtinos jai perkelti. Kadangi valstybė narė gali pageidauti remtis galiojančia teise, ji privalo identifikuoti šią teisę prieš nuspręsdama, jog kitų priemonių nėra būtina nustatyti.

121. Būtent apie šį patikrinimą valstybė narė gali (ir turi) pranešti Komisijai be jokio papildomo išplėstinio paaiškinimo. Problemos, susijusios teisminiu precedentu, yra ne dėl informacijos apie patikrinimą pateikimo, bet dėl pačio patikrinimo. Tačiau valstybė narė turi atlikti patikrinimą, neatsižvelgdama į įpareigojimą pateikti informaciją.

122. Komisija yra teisi teigdama, kad informacijoje apie direktyvos nuostatų įgyvendinimą negalima nepateikti informacijos, kuri gali sukelti abejonių dėl tinkamo direktyvos įgyvendinimo. Sprendimai, kuriuose nusprendžiama, jog direktyva dar nėra įgyvendinta, yra svarbūs tuomet, kai valstybė narė teigia, jog esanti teismo praktika jau pakankamai perkelė direktyvą.

123. Taigi Airija turėjo pateikti Komisijai ataskaitą apie Airijos teismų praktiką, iš kurios matyti, kad Direktyvos 2003/35 nuostatos dėl teisės kreiptis į teismus buvo tinkamai įgyvendintos. Šiuo klausimu Airija atitinkamus sprendimus galėjo paaiškinti.

124. Todėl darytina išvada, kad, kiek tai susiję su (PAV) direktyvos 10 a straipsnio ir Direktyvos 96/61 15a straipsnio įgyvendinimu, neinformuodama apie abu *High Court* sprendimus byloje *Friends of the Curragh Environment*, Airija pažeidė pareigą pateikti informaciją pagal Direktyvos 2003/35 6 straipsnį.

## V — Bylinėjimosi išlaidos

125. Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma

padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Tik Komisija patyrė bylinėjimosi išlaidų. Kadangi buvo patenkinta tik nedidelė dalis ieškinio reikalavimų, o kiti atmesti, abi šalys savo bylinėjimosi išlaidas padengia pačios.

## VI — Išvada

126. Siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

„1. Pripažinti, kad nepriėmusi visų nuostatų, skirtų užtikrinti, kaip numatyta 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos Direktyva 97/11, 2 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 2 ir 4 dalyse, kad prieš išduodant leidimą Direktyvos 85/337, iš dalies pakeistos Direktyva 97/11, II priedo 10 punkto e papunktyje nurodytos kategorijos kelių tiesimo projektams, galintiems daryti didelį poveikį aplinkai, būtų taikomas reikalavimas pagal šios direktyvos 5–10 straipsnius gauti leidimą dėl planuojamos veiklos ir atlikti jų poveikio aplinkai vertinimą, Airija pažeidė įsipareigojimus pagal šią direktyvą.

2. Pripažinti, kad nepriėmusi 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/35/EB, nustatančios visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas, ir iš dalies keičiančią Direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB, 3 straipsnio 3, 4, 5 ir 6 dalis ir 6 straipsnio 2 ir 3 punktus įgyvendinančių įstatymų ir kitų teisės aktų arba bet kuriuo atveju nepranešusi apie juos Komisijai, Airija pažeidė įsipareigojimus pagal šios direktyvos 6 straipsnį.

— Nepateikdama visuomenei praktinio pobūdžio informacijos apie teisę į administracinės ir teisminės peržiūros procedūras pagal Direktyvos 85/337, iš dalies pakeistos Direktyva 2003/35, 10a straipsnį ir Direktyvos 96/61 dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, iš dalies pakeistos Direktyva 2003/35, 15a straipsnį,

— nepranešusi Komisijai apie abu *High Court* sprendimus byloje *Friends of the Curragh Environment*,

— Airija pažeidė įsipareigojimus pagal Direktyvos Nr. 2003/35/EB 6 straipsnį.

3. Atmesti likusią ieškinio dalį.

4. Airija ir Komisija padengia savo bylinėjimosi išlaidas.“